

PRINCIPIUL LEGALITĂȚII ÎN DREPTUL PENAL ȘI JURISPRUDENȚA CEDO

Elena PÎRĂU

Magistru în drept și relații internaționale, Consilier juridic în Parlamentul Republicii Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

e-mail: elena.pirau@parlament.md
<https://orcid.org/0009-0002-3155-4826>

Prezentul articol examinează principiul legalității în dreptul penal, acordând o atenție deosebită modului în care acesta este interpretat și aplicat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Studiul aprofundează fundamentele teoretice și juridice ale acestui principiu, incluzând analiza normelor legale și a standardelor consacrate prin instrumentele juridice internaționale. Totodată, este evidențiată funcția principiului legalității ca instrument esențial în protejarea drepturilor fundamentale, având în vedere echilibrul necesar între imperativul combaterii infracționalității și asigurarea respectării riguroase a garanțiilor procedurale. De asemenea, sunt analizate și evoluțiile recente ale principiului legalității în secolul XXI, ilustrând dinamica sa în contextul interacțiunii dintre dreptul penal național și jurisprudența europeană.

Cuvinte-cheie: drept penal, jurisprudență, drepturi fundamentale, stat de drept, condamnare, proporționalitate.

THE PRINCIPLE OF LEGALITY IN CRIMINAL LAW AND THE JURISPRUDENCE OF THE ECHR

This paper examines the principle of legality in criminal law, with particular attention to how it is interpreted and applied in the jurisprudence of the European Court of Human Rights. The study delves into the theoretical and legal foundations of this principle, including an analysis of legal norms and standards set up by international legal instruments. Additionally, it highlights the role of the principle of legality as an essential tool in protecting fundamental rights, considering the necessary balance between the imperative of combating crime and ensuring strict adherence to procedural safeguards. The paper sheds light on recent developments of the principle of legality in the 21st century, illustrating its dynamics in the context of the interaction between national criminal law and European jurisprudence.

Keywords: criminal law, jurisprudence, fundamental rights, rule of law, conviction, proportionality.

LE PRINCIPE DE LÉGALITÉ EN DROIT PÉNAL ET LA JURISPRUDENCE DE LA CEDH

Cet article examine le principe de légalité en droit pénal, en accordant une attention particulière à la manière dont il est interprété et appliqué dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme. L'étude approfondit les fondements théoriques et juridiques de ce principe, y compris une analyse des normes légales et des standards établis par des instruments juridiques internationaux. De plus, elle met en évidence le rôle du principe de légalité comme outil essentiel dans la protection des droits fondamentaux, en tenant compte de l'équilibre nécessaire entre l'impératif de lutte contre la criminalité et l'assurance d'un strict respect des garanties procédurales. L'article met en lumière les évolutions récentes du principe de légalité au XXIe siècle, illustrant sa dynamique dans le contexte de l'interaction entre le droit pénal national et la jurisprudence européenne.

Mots-clés: droit pénal, jurisprudence, droits fondamentaux, état de droit, condamnation, proportionnalité.

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТИ В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ И ПРАКТИКА ЕСПЧ

Данная статья посвящена исследованию принципа законности в уголовном праве, с особым акцентом на то, как он интерпретируется и применяется в юриспруденции Европейского суда по правам человека. В исследовании детально рассматриваются теоретические и юридические основы этого принципа, включая анализ правовых норм и стандартов, закрепленных в международных правовых инструментах. Также подчеркивается роль принципа законности как важного механизма защиты основных прав, учитывая баланс между необходимостью борьбы с преступностью и строгим соблюдением процессуальных гарантий. Работа освещает также недавние изменения принципа законности в XXI веке, иллюстрируя его динамику в контексте взаимодействия между национальным уголовным правом и европейской юриспруденцией.

Ключевые слова: уголовное право, юриспруденция, фундаментальные права, верховенство права, осуждение, пропорциональность.

Introducere

Principiile generale ale dreptului penal reprezintă fundamente esențiale care asigură echitatea, predictibilitatea și proporționalitatea în aplicarea normelor penale, protejând drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor. Aceste principii constituie, de asemenea, cadrul de referință pentru activitatea organelor judiciare.

Unul dintre cele mai relevante principii este cel al legalității, reglementat atât în tratatele internaționale și regionale de drept penal, cât și în legislațiile naționale. Acesta subliniază angajamentul statelor de a respecta standardele internaționale, consolidând interconexiunea între dreptul penal național și normele internaționale, în vederea protecției drepturilor fundamentale ale individului.

Formularea latină „*nullum crimen, nulla poena sine lege*” – „nici o infracțiune, nici o pedeapsă fără lege” – exprimă esența principiului legalității. Acest principiu este fundamental pentru protejarea drepturilor individuale și pentru garantarea unui sistem de justiție penală echitabil și transparent. Prin claritatea și previzibilitatea sa, principiul legalității sporește încrederea cetățenilor în sistemul legal și previne abuzurile de putere din partea autorităților.

Principiul legalității se bazează pe mai multe aspecte fundamentale: claritate și previzibilitate, neretroactivitate și legalitate. Infracțiunile și pedepsele

trebuie să fie definite precis în legislația penală, astfel încât cetățenii să fie conștienți de comportamentele interzise și de sancțiunile ce pot fi aplicate.

Într-un stat de drept, principiul legalității asigură protecție atât împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților, cât și împotriva incertitudinii juridice, care ar putea afecta stabilitatea relațiilor sociale. Astfel, principiul legalității previne aplicarea retroactivă a legii penale și abuzurile în interpretarea și aplicarea normelor.

Într-o societate democratică, respectarea și aplicarea principiului legalității sunt esențiale pentru menținerea încrederii cetățenilor în sistemul judiciar și în supremația legii. Împreună cu celelalte principii fundamentale ale dreptului penal, principiul legalității contribuie la consolidarea unui sistem juridic coerent, echitabil și accesibil, care reflectă valorile unei societăți bazate pe justiție și respect reciproc.

Prevederi ale actelor internaționale

Printre cele mai relevante instrumente care reglementează principiul legalității în dreptul penal se află Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, alături de alte convenții și protocoale internaționale, care stabilesc norme precise și standarde clare pentru protecția drepturilor fundamentale ale omului.

Articolul 15 paragraful 1 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice [1] prevede că nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau un act delictuos, potrivit dreptului național sau internațional, în momentul în care au fost săvârșite. De asemenea, acest articol stipulează că nu se va aplica nici o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul comiterii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legislația prevede o sancțiune penală mai blândă, persoana condamnată are dreptul să beneficieze de aplicarea acesteia.

Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante [2] prohibește în mod categoric orice act de tortură, precum și orice formă de pedeapsă sau tratament inuman, degradant sau care implică cruzime. Articolul 15 din Convenție prevede că orice declarație, în privința căreia s-a stabilit că a fost obținută prin tortură, să nu poată fi invocată ca element de probă în nici o procedură legală.

În același sens, articolul 11 din Declarația Universală a Drepturilor Omului [3] stipulează că orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal în cursul unui proces public în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale. De asemenea, acest articol interzice aplicarea unor pedepse mai severe decât cele care erau aplicabile la momentul comiterii infracțiunii, și prevede că nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii lor, nu erau considerate infracțiuni conform dreptului național sau internațional.

În mod similar, articolul 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului garantează fiecărei persoane dreptul, în deplină egalitate, de a fi audiată în mod echitabil și public de un tribunal independent și imparțial, care va decide fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

Articolul 99 din a treia Convenție de la Geneva [4], stabilește principiile fundamentale conform căroranici un prizonier de război nu poate fi urmărit sau condamnat pentru o faptă care nu este interzisă, în mod expres, de legislația Puterii deținătoare sau de dreptul internațional aplicabil în momentul comiterii acesteia.

În mod similar, articolul 67 din a patra Convenție de la Geneva [5] prevede că tribunalele competente vor aplica doar dispozițiile legale anterioare infracțiunii și conforme cu principiile generale de drept, în special principiul proporționalității pedepselor.

În *decizia Nicolas împotriva Australiei* [6], Comitetul pentru Drepturile Omului a subliniat faptul că articolul 15, paragraful 1, prevede ca orice „acțiune sau omisiune” pentru care o persoană este condamnată trebuie să constituie o „infracțiune penală”. Determinarea dacă o anumită acțiune sau omisiune poate da naștere unei condamnări pentru infracțiune nu poate fi realizată într-un mod abstract, ci trebuie evaluată în cadrul unui proces în care se depun dovezi pentru a demonstra că elementele constitutive ale infracțiunii au fost probate conform standardului necesar. În cazul în care un element esențial al infracțiunii, așa cum este reglementat de dreptul național sau internațional, nu poate fi demonstrat în mod corespunzător, condamnarea unei persoane pentru fapta sau omisiunea respectivă ar încălca principiul *nullum crimen sine lege*, precum și principiul securității juridice prevăzut de articolul 15, alineatul 1. Astfel, pentru ca o condamnare să fie valabilă într-o cauză penală, autoritățile competente trebuie să demonstreze, la standardul adecvat, că toate elementele constitutive ale infracțiunii au fost dovedite.

În *Opinia Comitetului pentru Drepturile Omului referitoare la cazul Mukadder Alakuş împotriva Turciei* [7], Comitetul subliniază că principiul legalității, ca fundament al dreptului penal și al statului de drept, impune ca răspunderea penală și pedeapsa să fie

reglementate de dispoziții legale clare și precise în momentul săvârșirii faptei sau omisiunii. Astfel, utilizarea presupusă de către autor a aplicației ByLock și deținerea unui cont la Bank Asya nu constituiau, în mod inerent, infracțiuni penale definite în mod clar și previzibile la momentul comiterii acestor acțiuni. În plus, simpla utilizare a unui sistem de comunicare criptată sau deținerea unui cont bancar nu reprezintă, în sine, dovezi suficiente pentru a demonstra apartenența la o organizație armată ilegală, cu excepția cazului în care aceste acte sunt corelate cu alte dovezi, cum ar fi înregistrările conversațiilor. În acest context, Comitetul a concluzionat că faptele prezentate au constituit o încălcare a drepturilor autorului, în conformitate cu articolul 15 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice.

De asemenea, Comitetul pentru Drepturile Omului a stabilit în jurisprudența sa că instanțele statelor părți sunt obligate să evalueze faptele și probele în fiecare caz sau să aplice legislația națională, cu excepția cazului în care se dovedește că evaluarea sau aplicarea a fost evident arbitrară sau a constituit o eroare gravă sau o negare a justiției.

Articolul 49 alin. (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [8] stipulează că nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. Mai mult, nu poate fi aplicată o pedeapsă mai severă decât cea prevăzută în momentul comiterii infracțiunii. În cazul în care, după săvârșirea infracțiunii, legislația prevede o pedeapsă mai ușoară, aceasta va fi aplicată în locul celei anterioare.

În *cauza Castillo-Petruzzi împotriva Peru* [9], Curtea Interamericană a Drepturilor Omului a subliniat principiul legalității impune ca infracțiunile să fie clasificate și descrise într-un limbaj precis și lipsit de ambiguitate care definește în mod restrâns infracțiunea pedepsită.

Conceptul de legalitate în dreptul penal național

Principiul legalității stipulează că o persoană nu poate fi condamnată pentru o infracțiune care nu era prevăzută de lege la momentul comiterii faptei, asigurând astfel protecția indivizilor împotriva abuzurilor din partea statului. Conform acestui principiu, sancțiunile penale pot fi aplicate doar în baza unei legi existente care definește un comportament ca infracțiune și stabilește sancțiunea corespunzătoare. Astfel, se garantează că orice măsură de natură penală are un fundament legal solid, prevenind aplicarea arbitrară a justiției.

Principiul legalității contribuie, de asemenea, la crearea unui sistem de justiție echitabil, în care toți indivizii sunt tratați în mod egal în fața legii. Prin stabilirea unor norme legale precise, acesta oferă stabilitate și certitudine juridică, facilitând înțelegerea limitelor comportamentului acceptabil. Impunând cerința ca sancțiunile penale să aibă un temei legal, principiul legalității limitează puterea statului de a acționa în mod arbitrar, având un rol esențial în prevenirea abuzurilor de putere și în protejarea principiilor democratice. Totodată, acest principiu asigură coerența și consistența sistemului de drept penal, permițând instanțelor să aplice legea în mod uniform și să evite discrepanțele și inechitățile în judecarea cazurilor similare.

Articolul 3 alin. (1) din Codul penal prevede că nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală. Alineatul (2) al aceluiași articol interzice interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale.

Analizând articolul 3, se constată că Codul penal al Republicii Moldova prevede că răspunderea penală intervine doar în cazul în care fapta este prevăzută de legea penală ca infracțiune. Astfel, nimeni nu poate fi tras la răspundere penală pentru o faptă care nu este

explicit incriminată de legea penală, asigurându-se claritatea și previzibilitatea normelor legale. Codul definește tipurile de infracțiuni și pedepsele aferente, asigurând o corelare între gravitatea faptei și severitatea sancțiunii.

De asemenea, din analiza articolului 3 se deduce prezumția de nevinovăție. Conform articolelor 8 alineatul (1) și (2) din Codul de Procedură Penală, persoana acuzată este prezumată nevinovată până la dovada vinovăției sale în cadrul unui proces public, care îi asigură toate garanțiile necesare apărării, și până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive. Astfel, nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția, sarcina de a demonstra vinovăția revenind organului de urmărire penală. Această reglementare protejează drepturile individuale și apără cetățenii împotriva abuzurilor de putere.

Pentru a asigura respectarea principiului legalității și a justiției în sistemul penal, este esențial să fie garantat dreptul la un proces echitabil. Acesta include dreptul de a fi audiat în fața unei instanțe imparțiale, independente și legal constituite. Numai instanța de judecată are competența de a declara o persoană vinovată de săvârșirea unei infracțiuni și de a aplica o pedeapsă penală. Hotărârea instanței trebuie să fie motivată și să respecte toate normele legale, asigurând astfel un control judiciar efectiv asupra procesului penal.

Articolul 8 din Codul penal, care stipulează că caracterul infracțional al faptei și pedeapsa aplicabilă se determină conform legii penale în vigoare la momentul săvârșirii faptei, reflectă principiul fundamental al legalității în dreptul penal, cunoscut sub denumirea de „*nullum crimen, nulla poena sine lege*.” Acest principiu asigură că indivizii nu pot fi sancționați pentru acte care nu erau considerate infracțiuni la momentul comiterii lor, promovând astfel certitudinea juridică și protejând drepturile fundamentale ale persoanelor.

În plus, articolul 10 prevede efectul retroactiv al legii penale. Astfel, legea penală care înlătură carac-

terul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi. Aceasta se aplică inclusiv persoanelor care execută sau au executat pedeapsa și au antecedente penale. Pe de altă parte, legea penală care înăsprește pedeapsa sau agravează situația persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni nu are efect retroactiv.

Principiul legalității în jurisprudența CEDO

Principiul fundamental conform căruia nicio pedeapsă nu poate fi aplicată fără o bază legală preexistentă, enunțat prin expresia „*nullum crimen, nulla poena sine lege*”, este consacrat la articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Potrivit paragrafului 1 al acestui articol, nicio persoană nu poate fi condamnată pentru o acțiune sau o omisiune care, la momentul comiterii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, este interzisă aplicarea unei pedepse mai severe decât cea prevăzută de lege la momentul săvârșirii faptei.

Paragraful 2 al aceluiași articol permite sancționarea unor acte considerate infracțiuni pe baza principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate, chiar dacă acestea nu erau explicit prevăzute în legislația în vigoare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a stabilit în jurisprudența sa că garanțiile prevăzute de articolul 7 constituie un pilon esențial al statului de drept, având un rol central în sistemul de protecție oferit de Convenție. Această importanță este subliniată de interdicția strictă de a se deroga de la articolul 7, chiar și în condiții excepționale, precum războiul sau alte situații de urgență publică, așa cum este specificat în articolul 15. Astfel, interpretarea și aplicarea articolului 7 trebuie să asigure o protecție efectivă împotriva urmărilor penale, condamnărilor și pedepselor arbitrare.

În plus, articolul 7 nu se limitează doar la interzicerea retroactivității legii penale în defavoarea acuzatului; el consacră și principiul legalității incriminării și al pedepsei, garantând că legea penală nu poate fi interpretată extensiv sau prin analogie în detrimentul acuzatului. Astfel, orice infracțiune trebuie să fie definită în mod clar prin lege, asigurând că persoanele pot înțelege, din formularea normei juridice și, dacă este necesar, prin interpretările instanțelor judecătorești, ce comportamente atrag răspunderea penală.

Termenul „lege” utilizat în articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului are o semnificație similară cu cea din alte dispoziții ale Convenției, incluzând atât dreptul scris, cât și cel jurisprudențial. Acest concept impune respectarea unor cerințe calitative, precum accesibilitatea și previzibilitatea normelor juridice. Deși claritatea normelor juridice este esențială, Curtea recunoaște că interpretarea judiciară este un proces inevitabil și necesar în orice sistem juridic, inclusiv în cel penal, pentru a clarifica punctele de incertitudine și a adapta regulile la circumstanțele în continuă schimbare.

Astfel, articolul 7 din Convenție trebuie interpretat și aplicat într-o manieră constantă pentru a asigura garanții efective împotriva abuzurilor sau interpretărilor arbitrare, consolidând astfel protecția drepturilor fundamentale și respectarea principiului legalității.

În *cauza Yüksel Yalçinkaya împotriva Turciei* [10], reclamantul a contestat condamnarea sa pentru apartenența la o organizație teroristă armată, invocând încălcarea principiului *nullum crimen sine lege* stipulat de articolul 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. El a argumentat că faptele sale erau legale la momentul comiterii lor și că interpretarea ulterioară a legislației a fost arbitrară. De asemenea, a subliniat că organizația FETO/PDY nu fusese declarată teroristă printr-o hotărâre judecătorească la acea vreme, ci doar printr-o decizie executivă. În plus, reclamantul a invocat încălcarea principiului *ne bis in idem*, susținând că acțiuni

anterioare, considerate legale, au fost reinterpretate ca infracțiuni.

Curtea a recunoscut dificultățile cu care se confruntă statele în combaterea terorismului și a subliniat provocările unice întâmpinate de autoritățile turce în fața organizației FETO/PDY. Totuși, a afirmat că aceste circumstanțe nu justifică o aplicare mai puțin riguroasă a garanțiilor fundamentale prevăzute de articolul 7. Curtea a subliniat că acest principiu rămâne un drept esențial pentru statul de drept, obligând statele să-l respecte chiar și în condiții dificile, adaptând legislația antiteroristă fără a încălca principiul *nullum crimen, nulla poena sine lege*.

În acest context, interpretarea extinsă a instanțelor turce, prin care utilizarea aplicației ByLock a fost considerată automat o dovadă de apartenență la o organizație teroristă, fără a stabili intenția și cunoașterea specifice cerute de lege, a condus la o responsabilitate obiectivă. Aceasta a transformat infracțiunea într-una de răspundere strictă, contrar prevederilor clare ale legii naționale și principiilor articolului 7. Curtea a concluzionat că această interpretare imprevizibilă a legii a extins domeniul de aplicare al infracțiunii în detrimentul reclamantului, încălcând astfel articolul 7 al Convenției.

În *cauza Kokkinakis împotriva Greciei* [11], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reafirmat importanța principiului *nullum crimen, nulla poena sine lege*, subliniind că articolul 7 alineatul 1 din Convenție nu se limitează doar la interzicerea aplicării retroactive a legii penale în dezavantajul unui învinuit. Acest principiu include, de asemenea, ideea că numai legea poate defini o infracțiune și să prescrie o pedeapsă.

Curtea a subliniat că legea penală nu trebuie interpretată extensiv în detrimentul acuzatului, inclusiv prin analogie. O infracțiune trebuie să fie clar definită în lege, astfel încât persoanele fizice să poată înțelege din formularea normei legale și, dacă este necesar, din interpretările instanțelor, ce acte sau omisiuni le

pot atrage răspunderea penală. Această claritate și accesibilitate a normelor legale sunt esențiale pentru a asigura protecția drepturilor fundamentale ale indivizilor și pentru a preveni aplicarea arbitrară a justiției. Curtea a reafirmat, astfel, că respectarea acestui principiu este crucială pentru menținerea statului de drept și protecția drepturilor omului în contextul dreptului penal.

În *cauza S.W. împotriva Regatului Unit* [12], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a abordat problema retroactivității pedepselor în contextul principiului legalității stipulat în articolul 7 din Convenție. Reclamantul a contestat condamnarea sa pentru viol asupra soției, susținând că, la momentul comiterii faptei, imunitatea conjugală era în vigoare, iar interpretarea ulterioară a legii care a dus la condamnarea sa a fost retroactivă.

Curtea a reafirmat că articolul 7 este esențial pentru statul de drept, stabilind că nicio derogare de la acest principiu nu este permisă, chiar și în situații de urgență. Articolul 7 garantează că numai legea poate defini o infracțiune și să prescrie o pedeapsă, interzicând interpretarea extinsă a legii în dezavantajul acuzatului.

Curtea a subliniat că termenul „lege” include atât dreptul scris, cât și cel nescris, și că, deși există un element inevitabil de interpretare judiciară în orice sistem de drept, această interpretare trebuie să rămână previzibilă și să fie în conformitate cu esența infracțiunii. În cazul de față, Curtea a constatat că evoluția jurisprudenței către eliminarea imunității conjugale a fost previzibilă și a reflectat valori fundamentale ale societății, precum demnitatea umană și respectul pentru libertatea individuală. Oricât de clar ar fi redactată o dispoziție legală, în orice sistem de drept, inclusiv în dreptul penal, există un element inevitabil de interpretare judiciară. Va fi întotdeauna nevoie de elucidarea punctelor îndoielnice și de adaptare la circumstanțele în schimbare. În consecință, articolul 7 nu se limitează la interzicerea aplicarea retroactivă a

legii penale în dezavantajul învinutului. Ea întruchipează, mai general, principiul că numai legea poate defini o infracțiune și prescrie o pedeapsă (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) și principiul că legea penală nu trebuie interpretată pe larg în detrimentul acuzatului, de exemplu prin analogie.

Curtea a constatat că interpretările judiciare anterioare indicau o evoluție previzibilă a jurisprudenței către eliminarea imunității conjugale, iar acest lucru nu contravenea principiului legalității. Deciziile Curții de Apel și ale Camerei Lorzilor, care au stabilit că un soț poate fi condamnat pentru viol asupra soției sale, reflectau o dezvoltare progresivă a dreptului, în conformitate cu valorile demnității umane și respectului pentru libertatea persoanei.

Astfel, Curtea a concluzionat că reclamantul nu a fost condamnat pentru un act care era considerat legal la momentul săvârșirii și că interpretările legale ulterioare nu au încălcat principiul legalității. Această hotărâre subliniază că modificările legislative și interpretările judiciare care sunt rezonabil previzibile și conforme cu valorile fundamentale ale societății nu constituie o violare a articolului 7 din Convenție.

În *cauza G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* [13], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a analizat cazul confiscării bunurilor reclamantilor, care nu au fost condamnați pentru o infracțiune, susținând că această acțiune a încălcat articolul 7 din Convenție. Curtea a stabilit că noțiunea de „pedeapsă” din articolul 7 are un sens autonom și că pentru a determina dacă o măsură constituie o „pedeapsă”, trebuie să se examineze contextul, scopul, gravitatea, procedurile de aplicare și clasificarea acesteia în dreptul intern.

În acest caz, confiscările bunurilor, care au fost impuse în urma amenajării ilegale a terenurilor, au fost considerate „pedepse” datorită scopului punitiv și descurajator al măsurii. Aceste confiscări au fost reglementate de legislația penală italiană și dispuse de instanțele penale, fără a depinde de deciziile autorităților administrative. Impactul sever asupra

proprietarilor, inclusiv lipsa de compensații, a întărit concluzia Curții.

Curtea a subliniat că aplicabilitatea articolului 7 nu depinde de existența unei condamnări penale anterioare, evidențiind importanța protecției practice și efective garantate de Convenție. Astfel, măsurile de confiscare au fost considerate parte a domeniului de aplicare al articolului 7, confirmând că aceste acțiuni pot încălca principiul *nullum crimen, nulla poena sine lege*, chiar și în absența unei condamnări penale. Această hotărâre subliniază că protecția drepturilor fundamentale este esențială și se aplică nu doar în cazurile de condamnare, ci și în contextul altor măsuri punitive care afectează grav drepturile indivizilor.

Concluzii

Articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului este esențial pentru consolidarea principiului legalității în dreptul penal, asigurându-se că nimeni nu poate fi sancționat pentru o acțiune care nu constituia o infracțiune la momentul comiterii acesteia. Acest principiu reprezintă un fundament al statului de drept, protejând indivizii de arbitraritatea în aplicarea legii penale și stabilind limite clare pentru stat.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului subliniază că pentru a respecta principiul legalității, legea penală trebuie să fie formulată într-un mod clar, accesibil și previzibil, permițând cetățenilor să înțeleagă exact ce comportamente pot atrage răspunderea penală. Interpretarea legii nu poate fi extinsă sau realizată prin analogie în detrimentul acuzatului, ceea ce protejează indivizii de interpretările arbitrare ale legislației.

În plus, Curtea acceptă evoluția progresivă a jurisprudenței, subliniind că astfel de dezvoltări trebuie să fie rezonabil previzibile și să fie în conformitate cu valorile fundamentale ale societății. Aceasta permite adaptarea legislației la circumstanțele în schimbare, fără a încălca principiile stabilite de articolul 7.

Un aspect important al aplicării garanțiilor prevăzute de articolul 7 este că acestea nu depind de

existența unui proces penal formal. Aceasta înseamnă că statele nu pot eluda aceste garanții prin simple clasificări interne ale măsurilor, asigurând astfel o protecție practică și efectivă.

Principiul legalității joacă un rol crucial în educarea cetățenilor în legătură cu drepturile și responsabilitățile lor legale. O legislație clară și accesibilă contribuie la conștientizarea cetățenilor asupra comportamentelor care pot fi sancționate penal și a protecțiilor legale disponibile, sporind astfel încrederea în sistemul de justiție și în statul de drept. Această transparență este esențială pentru o societate democratică și pentru respectarea drepturilor fundamentale ale individului.

Referințe bibliografice

1. Națiunile Unite. *Pactul internațional privind drepturile civile și politice*. Adoptat la 16 decembrie 1966, intrat în vigoare la 23 martie 1967. Publicat în *Tratate Internaționale*, Nr. 1, art. 31, 30 decembrie 1998.
2. Națiunile Unite. *Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*. *Tratate Internaționale*, Nr. 1, art. 130, 30 decembrie 1998. Adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 39/46, 10 decembrie 1984. Intrată în vigoare la 26 iunie 1987 conform dispozițiilor art. 27 (1). https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115576&lang=ro. (Accesat – 12.06.2024)
3. Națiunile Unite. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*. *Tratate Internaționale*, Nr. 1, art. 12, 30 decembrie 1998. Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III), 10 decembrie 1948. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro.
4. Convenția de la Geneva. *Privitoare la tratamentul prizonierilor de război*. *Act Internațional*, 12 august 1949. Publicată în broșură, 12 august 1949. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/255597>. (Accesat – 10.06.2024)
5. Convenția de la Geneva. *Privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război*. *Act Internațional*, 12

